

Nr 64.

Av herr **Leander**, *angående tilläggspension åt f. d. kamreraren i fångvårdsstyrelsen K. A. Lindström.*

Förre kamreraren i kungl. fångvårdsstyrelsen och extra byrådirektören å styrelsens arbetskontor Knut Alexander Lindström är född den 15 februari 1860, antogs den 11 juli 1882 till e. o. tjänsteman i fångvårdsstyrelsen samt utnämndes den 28 mars 1890 till revisor och den 16 oktober 1915 till kamrerare i styrelsen. På grund av fångvårdsstyrelsens förordnande uppehöll Lindström arbetsintendentsbefattningen å det för besörjande av ärenden rörande arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna inrättade arbetskontoret i styrelsen från och med den 3 september 1914, till dess han genom Kungl. Maj:ts beslut den 23 september 1915 förordnades till arbetsintendent tillsvidare intill utgången av år 1920. Detta sistnämnda förordnande förnyades genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1920 att gälla tillsvidare intill utgången av år 1925.

Sedan i samband med den av 1921 års riksdag beslutade löneregleringen för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten arbetsintendenten givits ställning av extra byrådirektör, förordnades Lindström av Kungl. Maj:t att från och med den 1 januari 1922, då löneregleringen trädde i kraft, tillsvidare under samma år vara extra byrådirektör. Förordnandet förnyades genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t för tiden den 1 januari 1923—den 31 december 1927, vilken sistnämnda dag Lindström, som den 15 februari 1927 uppnått 67 års ålder, efter erhållet avsked avgick från tjänsten.

Åren 1906—1915 bestred Lindström under kortare perioder byråchefstjänsten å styrelsens kameralbyrå sammanlagt 1 år 7 månader 15 dagar. På grund av särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut innehade Lindström därefter förordnande å sistnämnda befattning under ordinarie innehavarens tjänstledighet för offentliga uppdrag från och med den 1 mars 1916 till och med den 15 november 1923 (med undantag av tiden den 1 juni—den 4 september 1918, då Lindström dels åtnjöt semester dels ock tjänstgjorde å arbetsintendentsbefattningen) samt under större delen av år 1927.

Lindström har sålunda innehaft förordnande såsom arbetsintendent eller extra byrådirektör å fångvårdsstyrelsens arbetskontor under mer än $13\frac{1}{4}$ år, därav $12\frac{1}{4}$ år enligt Kungl. Maj:ts förordnande, och har därunder tjänstgjort såsom kameralbyråchef i ungefär $10\frac{1}{2}$ år.

Före den 1 januari 1922, då förutnämnda lönereglering för fångvårds-

styrelsen trädde i kraft, åtnjöt Lindström såsom arbetsintendent ett arvode av 7,000 kronor för år, vilket arvode med 200 kronor översteg byrådirektörs i oreglerat verk löneförmåner. Såsom extra byrådirektör tillhörde Lindström samma lönegrad som ordinarie byrådirektör eller nuvarande lönegrad B 28 i gällande avlöningsreglemente. Sedan den 1 oktober 1923 åtnjöt Lindström avlöning enligt samma lönegrads 30:e löneklass eller med 10,500 kronor för år.

Under förut omnämnda förordnanden såsom byråchef uppbar Lindström under tiden före den 1 juli 1919 och efter den 1 januari 1922, förutom lön såsom arbetsintendent respektive extra byrådirektör, stadgad vikariatsersättning samt under tiden från och med den 1 juli 1919 till utgången av år 1921 med byråchefstjänsten förenad begynnelseavlöning, minskat med ett *mot pensionsavgift å tjänsten* svarande belopp.

Då de förhållanden, under vilka statsmakterna fattade beslut om inrättande av ifrågavarande extra byrådirektörsbefattning, synas hava en viss betydelse för nu förevarande frågas bedömande, må härutinnan erinras om följande.

I det betänkande (LXIII), som 1902 års löneröglingskommitté den 24 januari 1921 avgav angående reglering av löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten, föreslog kommittén beträffande arbetskontoret, att detta skulle avskiljas från kameralbyrån och att åt detsamma skulle givas en självständigare ställning under ledning av en byrådirektör. Såväl denne som den å byrån biträdande personalen ansågs av kommittén böra beredas *ordinarie* anställning. I den proposition (nr 212), som beträffande fångvårdsstyrelsens organisation och löneröglings avläts till 1921 års riksdag, föreslogs, att arbetskontoret skulle ställas under ledning av en *ordinarie* byrådirektör. Riksdagen beslöt, att arbetskontoret skulle avskiljas från kameralbyrån och organiseras såsom en *ordinarie avdelning* inom byrån. Däremot ansåg sig riksdagen — efter det av kamrarna fattade olika beslut sammanjämkats — ej kunna godtaga Kungl. Maj:ts förslag om uppförande på ordinarie stat av byrådirektören utan syntes denne befattningshavare böra anställas å extra stat; och uppfördes för ändamålet ett anslag å 10,500 kronor.

Fångvårdsstyrelsen har efter 1922 flera gånger väckt förslag om extra byrådirektörsbefattningens uppförande på ordinarie stat, men Kungl. Maj:t har bland annat i statsverkspropositionerna till såväl 1926 som 1927 års riksdagar funnit sig ej kunna upptaga frågan till behandling, förrän väckt förslag om indragning av byrådirektörsbefattningen å fångvårdsstyrelsens sociala avdelning blivit slutligen prövat.

Oaktat Lindström i ovan angivna avsevärda tid i en följd innehaft förordnande å tjänst i nuvarande 28:e lönegraden samt dessutom under nära 8 år av samma tid bestritt tjänst i 30:e lönegraden, är han enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension berättigad uppbära pension endast i egenskap av ordinarie kamrerare

(24:e lönegraden) med ett pensionsunderlag av 5,076 kronor. Det är emellertid att märka, att hans tjänstgöring som byråchef infallit under en tid, då genom de av världskriget och den därpå följande kristiden förorsakade förhållanden ansvaret och omsorgen för fångvårdens ekonomiska förvaltning varit större och mera betungande än någonsin. Därjämte kom på hans lott såsom byråchef det ävenledes betungande extra värvet att vid 1922 års ingång i det nya lönereglementets vederbörande lönegrader och löneklasser inordna samtliga vid fångvården till ett antal av omkring 650 anställda befattningshavare.

Med åberopande av ovan anförda skäl gjorde Lindström före sin avgång hemställan hos Kungl. Maj:t om tilläggspension åt honom motsvarande skillnaden mellan pensionsunderlagen för 24:e och 28:e lönegraderna.

Fångvårdsstyrelsen tillstyrkte i avgivet utlåtande den gjorda framställningen, därvid fångvårdsfullmäktige ledamöterna av riksdagen riksgäldsfullmäktigen Anderson i Råstock och häradshövdingen Åkerman jämväl deltog i beslutet härom.

Statskontoret avgav jämväl yttrande i ärendet, vilket är härvid bifogat såsom bilaga, samt anförde därvid beträffande tilläggspensionens belopp följande:

Därest Kungl. Maj:t skulle finna de åberopade omständigheterna vara sådana, att tilläggspension borde för honom utverkas, syntes densamma kunna beräknas på följande sätt. Pensionsunderlaget utgjorde i lönegraden B 28, till vilken byrådirektör i fångvårdsstyrelsen vore hänförlig, 6,360 kronor. Den av Lindström innehavda ordinarie befattningen såsom kamrerare i fångvårdsstyrelsen tillhörde lönegraden B 24; och vore pensionsunderlaget för sagda tjänst sålunda 5,076 kronor. Skillnaden mellan sagda pensionsunderlag utgjorde 1,284 kronor. Därifrån borde avgå en tredjedel såsom motsvarande den på befattningshavarens egna avgifter grundade delen av pensionen — då ju i förevarande fall pensionsavgifter erlagts endast vid den lägre befattningen — varefter återstode ett belopp av 856 kronor, som under ovan angivna förutsättning skulle utverkas såsom tilläggspension åt Lindström.

Fångvårdsstyrelsen angav därefter förnyat utlåtande, vilket likaledes är bifogat såsom bilaga till motionen, samt hemställde därvid på anförda skäl om beredande åt Lindström av årlig tilläggspension till skäligt belopp, att utgå från den tidpunkt, då han efter uppnådd pensionsålder avginge från tjänsten. Proposition i ämnet blev emellertid aldrig avlåten till riksdagen.

Det synes emellertid mycket svårt att förneka, att synnerligen starka billighetsskäl tala för, att i fråga om pension åt Lindström hänsyn toges till den långa tid, över 13 år, han innehaft förordnande å ifrågakvarande tjänst. Särskilt torde härvid böra framhållas, att arbetskontoret i fångvårdsstyrelsen är organiserat såsom en *ordinarie* avdelning inom styrelsens kameralbyrå, under det vissa förhållanden, som nedan skola ytterligare

belysas, föranlett, att statsmakterna ännu ej fattat ståndpunkt till frågan om den å avdelningen placerade byrådirektörsbefattningens uppförande å ordinarie stat. Det synes emellertid knappast vara tvivel underkastat, att befattningen — vilken för behörig skötsel av arbetsdriften inom fångvården torde vara icke blott oundgängligen erforderlig utan även synnerligen viktig och maktpåliggande, — inom en nära framtid göres till ordinarie. Det är också känt och lärer av fångvårdsstyrelsen kunna vitsordas, att Lindström varit synnerligen förtrogen med alla göromål och ärenden å arbetskontoret liksom å kamerалbyrån och att han på ett mycket förtjänstfullt sätt skött båda dessa befattningar. Som chef för arbetskontoret har Lindström haft bland annat att verkställa uppköp av materialier för arbetsdriften i fängelserna m. m., och det är betydande värden sammanlagt det här gäller för statsverket varje år. Under år 1919 t. ex. bokfördes ett värde för genom fångvårdens försorg upphandlade materialier å 1,575,309 kronor 55 öre, således över 1 $\frac{1}{2}$ miljon kronor. Olika statsförvaltningar låta ju numera i allt större omfattning arbeten utföras genom fångvårdens försorg. Genom en rationell skötsel av dessa ekonomiskt viktiga ärenden kunna ej oväsentliga belopp inbesparas för statsverket, i motsatt fall kunna ock ej ringa belopp förspillas genom bristande insikt eller erfarenhet hos den, som sköter desamma. På grund av Lindströms fulla förtrogenhet med och mångåriga erfarenhet uti dessa ting hava statsverkets intressen i dessa delar under Lindströms tjänstetid blivit på ett utmärkt sätt tillgodosedda. Detta torde vara en synpunkt, som när det gäller att bestämma pension åt en förtjänt statstjänsteman är värd allt beaktande. Under kristiden med dess abnorma förhållanden och brist på varor var denna befattning osedvanligt besvärlig och vansklig att sköta. Likaså var fångvårdsstatens inpassande i det nya avlöningsreglementet, såsom av Lindström framhållits, ett mycket både betungande och maktpåliggande onus att fullgöra.

Förhållandena vid tillkomsten av de båda byrådirektörsbefattningarna inom styrelsen förtjäna att i detta sammanhang närmare belysas. Riksdagen ville år 1921 ej medgiva båda dess befattningars uppförande på ordinarie stat — förslaget därom bifölls av första kammaren, men avslogs med endast två rösters övertikt av andra kammaren — och blev det då byrådirektören å arbetskontoret, som upptogs å extra stat, ehuru enligt riksdagens beslut arbetskontoret organiserades såsom en ordinarie avdelning inom kamerалbyrån. Härvid lärer, såvitt fångvårdsstyrelsens ståndpunkt härvidlag inverkade, den synpunkten hava anlagts, att nu ifrågavarande byråchefsbefattning såsom varande av större vikt ändock av förhållandenas tvång måste antagas snart nog bliva upptagen på ordinarie stat.

Under åberopande att både löneregleringskommittén och *statsutskottet enhälligt* vitsordat lämpligheten av befattningens uppförande å ordinarie stat, har fångvårdsstyrelsen flera gånger gjort hemstallan därom, såsom i

underdåniga skrivelser den 19 aug. 1921 och den 29 juni 1925. Statens besparingskommitté föreslog sistnämnda år, att byrådirektörstjänsten å styrelsens sociala avdelning borde kunna undvaras. Sistnämnda tjänst hade sedan den 1 juli 1923 ej varit besatt med ordinarie innehavare och efter den 25 juli 1925 varit alldeles obesatt. Med anledning av de nya interneringslagarnas ikraftträdande innevarande år har en av styrelsens sekreterare förordnats att bestrida göromålen å tjänsten. Nu anförda förhållanden torde bäst visa, huru pass obehövligen denna å ordinarie stat upptagna byrådirektörsbefattning ansetts vara i jämförelse med byrådirektörstjänsten å arbetskontoret, vilken sistnämnda tjänst fångvårdsstyrelsen upprepade gånger framhållit vara av vikt att få besatt med en ledare i ordinarie ställning (även ovannämnda fångvårdsfullmäktige hava deltagit i beslutet därom).

I statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (II huvudtiteln s. 145) har föredragande departementschefen också uttalat, att åtskilligt talade för, att sistnämnda tjänst uppfördes å ordinarie stat, men att frågan finge tillsviðare anstå, så länge frågan om indragning av den andra byrådirektörsbefattningen vore oavgjord (s. 125 i samma statsverksprop.). Frågan är sedan behandlad jämväl i statsverkspropositionerna till 1927 och 1928 års riksdagar (II huvudtiteln s. 28 och 36, resp. s. 65 och 71). Då man sålunda finner, att det närmast är olyckliga tillfälligheter, som vållat, att den mera nödvändiga och viktigare byrådirektörsbefattningen å arbetskontoret blivit upptagen å extra stat, medan den i mindre mån behövligen, motsvarande befattningen å sociala avdelningen blivit ordinarie, ter det sig än mera otillfredsställande och obilligt, att den, som över 13 år skött denna eller tidigare motsvarande befattning, icke skall erhålla med sådan befattning förenad pension. Än ytterligare orättvist synes detta, då Lindström därtill befunnits kompetent att sköta och på ett förtjänstfullt sätt bestritt den högre kameralbyråchefbefattningen under större delen av nämnda tid eller sammanlagt över 10 år.

Vid bedömande av här föreliggande fråga torde vara av vikt, på sätt fångvårdsstyrelsen framhållit, att enligt de framlagda förslagen till civil tjänstepensionslag (statens offentliga utredningar 1925:41 och 1927:8) pensionen i ett sådant fall skulle bestämmas efter den å extra stat uppförda befattningen (§ 1 mom. 2 b). I detta hänseende är av synnerlig vikt, att Lindström viss, ej obetydlig tid synes hava erlagt pensionsavgifter, svarende mot den av honom då uppehållna byråchefstjänsten (från den 7 juli 1919—31 december 1921). Detta synes hava förbisetts vid ärendets föregående handläggning.

Statskontoret har i sitt yttrande erinrat, att riksdagen år 1925 i ett föregående, i viss mån likartat fall beviljat tillägspension (åt kanslirådet t. f. expeditionschefen W. F. Schalén, prop. nr 25 p. 1, riksdagens skrivelse nr 114 p. 12). Statskontoret tyckes emellertid hava fäst stort avseende vid, att expeditionschefsämbetet i motsats till denna byrådirektörsbefatt-

ning är uppförd å ordinarie stat. Det synes emellertid tämligen formellt, för att ej säga formalistiskt att låta denna omständighet vara allenå avgörande. Då hava pensionssakkunniga, (bland dem äro också ledamöterna av riksdagen Anderson i Råstock, Eriksson i Stockholm och Gustafsson i Stensholm) intagit en mera med rättvisa och billighet överensstämmande ståndpunkt. Dessa hava framhållit (1925 års betänkande s. 62), att befattningshavare, som *under synnerligen lång tid innehaft förordnande å viss tjänst*, bör ifrågakomma till tilläggspension. Det må särskilt framhållas, att det endast mycket sällan torde förekomma, att en tjänsteman så lång följd av år som Lindström beklätt tjänst utan full pensionsrätt, motsvarande tjänsten, varför principiella betänkligheter ur prejudikatsynpunkt knappast torde i detta fall behöva göra sig gällande. Det är ett säreget undantagsfall, som här föreligger, tillkommet på grund av samverkande olyckliga omständigheter.

Då arbetskontoret inom fångvårdsstyrelsen enligt riksdagens beslut är organiserat såsom en *ordinarie* avdelning; då ifrågavarande byrådirektörsbefattning är av bestående natur och Lindströms förordnande å befattningen varit stadigvarande och i en följd räckt över 13 år; då det blott varit hänsynen till en annan byrådirektörsbefattning inom styrelsen, därtill en av mindre vikt och mindre behöfelig, som under en följd av år förhalat befattningsuppförande å ordinarie stat; och då det vid anförda förhållanden knappast kan anses förenligt med billighet, att Lindström skall gå miste om den med byrådirektörsbefattningen förenade pension, vågar jag hoppas, att med frånseende av formalistiska synpunkter riksdagen skall behjerta de särskilda omständigheterna i föreliggande fall. Förhållandena äro ömmande så tillvida också, som Lindström har hustru och fyra minderåriga barn, alla under 10 år, att försörja, varför minskad pension i detta fall drabbar särskilt tungt.

I fråga om storleken av tilläggspension torde statskontorets yttrande kunna följas.

På ovan anförda skäl får jag alltså hemställa,

att riksdagen måtte medgiva, att f. kamreraren i fångvårdsstyrelsen, f. extra byrådirektören å styrelsens arbetskontor Knut Alexander Lindström må från och med 1928 års ingång under sin återstående livstid åtnjuta, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension från allmänna indragningsstaten till belopp av 856 kronor.

Stockholm den 18 januari 1928.

Ulrik Leander.

Bilaga 1.

Underdånigt utlåtande.

Enligt statskontorets mening måste det anses principiellt betänkligt, att en ordinarie befattningshavare vid civilförvaltningen tillerkännes pension med annat belopp än det, som motsvarar den av honom innehavda ordinarie tjänsten.

Emellertid vill statskontoret ej underlåta att erinra, att tilläggspension utöver den författningsenligt bestämda pensionen tidigare beviljats i ett fall, som företer en viss likhet med det nu förevarande. 1925 års riksdag beslöt nämligen (*skr. nr 114 p. 12*) på av Eders Kungl. Maj:t genom *proposition (nr 25 p. 1)* gjord framställning tilldela kanslirådet W. F. Schalén en tilläggspension å 600 kronor i anledning därav, att Schalén under en följd av år *uppehållit* expeditionschefsämbete. Beloppet av den beviljade tilläggspensionen motsvarade två tredjedelar av skillnaden mellan pensionsunderlagen för överdirektör av högre grad, med vilken expeditionschef är i avlöningshänseende jämställd, och för kansliråd.

Mellan berörda fall och det nu förevarande föreligger dock den skillnaden, att Schalén var innehavare av det å *ordinarie stat* uppförda expeditionschefsämbetet, under det att Lindström allenast innehar förordnande att uppehålla den *på extra stat* uppförda extra byrådirektörsbefattningen i fångvårdsstyrelsen. På grund härav torde beslutet angående tilläggspension åt Schalén knappast kunna åberopas såsom stöd för beviljande av liknande förmån åt sökanden. — Den omständigheten att Lindström under ett antal år på förordnande uppehållit jämväl byråchefsämbete synes ej heller kunna föranleda beredande av förhöjd pension åt honom.

Därest emellertid Eders Kungl. Maj:t skulle finna de av sökanden åberopade omständigheterna vara sådana, att tilläggspension bör för honom utverkas, synes densamma kunna beräknas på följande sätt.

Pensionsunderlaget utgör i lönegraden B. 28, till vilken byrådirektör i fångvårdsstyrelsen är hänförlig, 6,360 kronor. Den av sökanden innehavda ordinarie befattningen såsom kamrerare i fångvårdsstyrelsen tillhör lönegraden B. 24; och är pensionsunderlaget för sagda tjänst sålunda 5,076 kronor. Skillnaden mellan sagda pensionsunderlag utgör 1,284 kronor. Härifrån bör avgå en tredjedel såsom motsvarande den på befattningshavarens egna avgifter grundade delen av pensionen — då ju i förevarande fall pensionsavgifter erlagts endast vid den lägre befattningen — varefter återstår ett belopp av 856 kronor, som under ovan angivna förutsättning skulle utverkas såsom tilläggspension åt sökanden.

Stockholm den 21 december 1926.

Underdånigst:

(underskrifter.)

Vidimeras:

R. Petrén.

V. Petrén.

Anm.: Kursiveringarna äro gjorda i avskriften.

Till Konungen.

I anledning av Kungl. Maj:ts remiss den 4 januari 1927 å en av kamreraren, extra byrådirektören hos fångvårdsstyrelsen K. A. Lindström gjord framställning om beredande åt honom av tilläggs pension får styrelsen anföra följande.

Såsom av ansökningen jämte tillhörande handlingar framgår, har Lindström intill utgången av år 1921 varit av Kungl. Maj:t förordnad såsom innehavare av den å styrelsens *ordinarie* stat med avlöning i form av arvode uppförda arbetsintendentsbefattningen under sammanlagt 6 år 3 månader. Sedan arbetsintendentsbefattningen från och med år 1922 förändrats till en byrådirektörstjänst å extra stat, har Lindström alltsedan dess varit innehavare av sagda tjänst eller sålunda, räknat intill utgången av år 1926, under 5 år. Den sammanlagda tid, varunder Lindström innehaft befattning såsom föreståndare för styrelsens arbetskontor, utgjorde alltså vid sistnämnda tidpunkt mer än 11 år. Under sagda tidrymd har Lindström ock under ordinarie innehavarens av kameralbyråchefstjänsten hos styrelsen tjänstledighet för offentliga uppdrag varit förordnad att bestrida dennes befattning under tillhoppa över 7 år.

Enligt gällande pensionsbestämmelser skulle Lindström vid avgången ur tjänst efter uppnådd pensionsålder äga åtnjuta pension allenast i egenskap av ordinarie innehavare av kamrerarbefattningen, för vilken gäller ett pensionsunderlag av 5,076 kronor.

Enligt styrelsens förmenande måste det emellertid anses förenat med billighet, att vid pensionens bestämmande för Lindström hänsyn toges till den långa tid, varunder han på ett förtjänstfullt sätt bestritt befattningar i högre lönegrad än den 24:e, särskilt den tid han jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande varit innehavare av föreståndarskapet för styrelsens arbetskontor. I sådant hänseende tillåter sig styrelsen erinra därom, att 1921 års pensionskommitté i sitt den 30 november 1925 avgivna betänkande med nytt förslag till civil tjänstepensionslag under 1 § 2 mom. jämförd med 29 § förordat, att *i ett fall som det nu ifrågavarande pensionen skulle bestämmas efter den å extra stat uppförda befattningen*. Ävenledes må bringas i erinran, hurusom pensionskommittén i nämnda betänkande (sid. 62) uttalat, att, därest någon befattningshavare vid avgång från tjänsten under synnerligen lång tid innehaft förordnande å högre avlönad ordinarie tjänst, frågan om tilläggs pension i dylikt fall borde kunna ordnas genom särskild framställning till riksdagen.

Med hänsyn till det sagda anser sig styrelsen böra på det livligaste tillstyrka, att någon tilläggs pension må beredas Lindström.

Under åberopande av vad ovan anförts får styrelsen i underdånighet hemställa,

att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om beredande åt Lindström av årlig tilläggs pension till skäligt belopp, ej understigande 640 kronor, att utgå från den tidpunkt, då han efter uppnådd pensionsålder avgår från tjänsten.

I behandlingen av detta ärende hava deltagit jämte undertecknad, överdirektör, byråchefen Sidenbladh, föredragande, samt byråchefen Wijkmark. Stockholm den 5 januari 1927.

Underdånigst:

(Underskrifter.)

Vidimeras:

R. Petrén.

V. Petrén.